



Republika e Kosovës • Republika Kosovo • Republic of Kosovo  
Institucioni i Avokatit të Popullit • Institucija Ombudsmena • Ombudsperson Institution

---

*Ex officio*

**Br. 214/2018**

## **IZVEŠTAJ SA PREPORUKAMA**

### **OMBUDSMANA REPUBLIKE KOSOVA**

u vezi

*hapšenja i prisilno udaljenje šest turskih državljana sa teritorije Republike  
Kosova*

**Za:** **G. Bejtush Gashi, Ministar**  
**Ministarstvo unutrašnjih poslova**  
**G. Abelard Tahiri, Ministar**  
**Ministarstvo pravde**

**Kopija za:** **G. Hashim Thaqi, Predsednik Republike Kosovo**  
**G. Kadri Veseli, Predsednik Skupštine Republike Kosovo**  
**G. Ramush Haradinaj, Premijer Republike Kosovo**  
**Gđa Duda Balje, predsednica**  
**Komisija za ljudska prava, ravnopravnost polova, nestala lica i peticije**  
**Skupština Republike Kosovo**

Priština, dana 27. aprila 2018. godine

## CILJ IZVEŠTAJA

1. Glavna svrha ovoga izveštaja je da se skrene pažnja nadležnim organima Republike Kosovo na poštovanje prava uhapšenih lica i lica koja podležu prisilnom udaljenju ili izručenju sa teritorije Republike Kosovo, u skladu sa Ustavom Republike Kosovo, važećim zakonima u Republici Kosovo, kao i međunarodnim standardima o ljudskim pravima.

## USTAVNA I PRAVNA OSNOVA

2. Prema članu 135, stav 3 Ustava republike Kosovo (u daljem tekstu: „Ustav“), „Ombudsman ima pravo da vrši preporuke i predlaže mere, onda kada primeti kršenje prava i sloboda ljudi od strane organa javne administracije i ostalih državnih organa.”
3. Prema Zakonu br. 05/L-019 o Ombudsmanu, član 16, stav 4 „Ombudsman ima nadležnost da obavi istragu .... samoinicijativno (ex officio), ako iz nalaza, dokaza i podnetih činjenica u podnesku ili iz stečenih saznanja na drugi način, ima osnova da proizilazi da su od strane vlasti kršena ljudska prava i slobode, utvrđene Ustavom, zakonima i drugim aktima, kao i međunarodnim instrumentima o ljudskim pravima.
4. Takođe, Zakon br. 05/L-019 o Ombudsmanu, član 18, stav 1 navodi da Ombudsman, između ostalog, ima i ove odgovornosti:
  - „da skrene pažnju na slučajeve kada institucije krše ljudska prava i da podnese preporuke da se prekine sa takvim slučajevima, a kada je to neophodno da izrazi svoje mišljenje o stavovima i reagovanju odgovarajućih autoriteta u vezi takvih slučajeva“ (tačka 2);
  - „da preporučuje Vladi, Skupštini i drugim nadležnim institucijama Republike Kosovo o pitanjima koje se odnose na unapređivanje i zaštitu ljudskih prava i sloboda, ravnopravnost i ne-diskriminaciju“ (tačka 5);
  - „da objavi obaveštenja, mišljenja, preporuke, predloge i svoje izveštaje“ (tačka 6);
  - „da preporučí donošenje novih zakona u Skupštini, izmene zakona koji su na snazi i donošenje ili izmene podzakonskih i upravnih akata od strane institucija Republike Kosovo; (tačka 7);
  - „da pripremi godišnje, periodične i druge izveštaje o stanju osnovnih ljudskih prava i sloboda, ravnopravnosti i diskriminacije i da obavlja istraživanje o pitanjima osnovnih ljudskih prava i sloboda, ravnopravnosti i diskriminacije u Republici Kosovo“ (tačka 8); i

- „da preporuči Skupštini usklađivanje zakonodavstva sa međunarodnim standardima o ljudskim pravima i slobodama kao i njihovu efektivnu primenu; (tačka 9)

Podnošenjem ovog izveštaja nadležnim institucijama, Ombudsman namerava da izvršava ove ustavne i zakonske odgovornosti.

## Činjenice slučaja

5. Ombudsman u skladu sa članom 16.4 Zakona o Ombudsmanu br. 05/L-019, prema informacijama koje su objavljene u medijima javnog informisanja RTK, TV 21 i drugim medijima od 29. marta 2018. godine, odlučio je da po službenoj dužnosti *Ex officio* pokrene istrage o hapšenju i prisilnom udaljavanju šest turskih državljanina sa teritorije Republike Kosova, odnosno:

**G. Mustafa Erdem**, Direkcija za državljanstvo azil i migraciju (u dajlem tekstu DAAM) dana 23. marta 2018. godine ukinuo je dozvolu boravka na osnovu člana 91. stav 1, pod stav 1.4, stavovi 2., 3. i 4. Zakona br. 04/L-219 o strancima, i članu 26 Administrativnog uputstva (MUP) br. 01/2014 o postupku izdavanja boravišne dozvole strancu i dozvole za rad. Dozvola boravka u slučaju g. Erdem bila je važeća do 23. februara 2021. godine. Dana 29. marta, Direkcija za migraciju i strane državljanine Policije Kosova, u skladu sa članovima 6, 97 i 99, stav 2 Zakona br. 04/L-219 i članom 8 stav 1 Administrativnog uputstva (MUP) br. 09/2014 o povratku stranaca koji borave i legalno u Republici Kosovo, izdala je Nalog za prisilno udaljavanje g. Erdema, koji je sproveden istog dana.

**G. Hasan Huseyin Demir**, DAAM dana 23. marta 2018. godine je ukinuo dozvolu boravka na osnovu člana 66. stav 1. pod stav 1.1, i člana 48 stav 1, podstav 1.6 Zakona br. 04 L-219 o strancima i članu 23 Administrativnog uputstva (MUP) br. 01/2014 o postupku izdavanja boravišne dozvole strancu i dozvole za rad. Dozvola boravka u slučaju g. Demir je bila važeća do 21. juna 2018. godine. Dana 29. marta, Departman za migraciju i strane državljanine Policije Kosova, u skladu sa članovima 6, 97 i 99, stav 2 Zakona br. 04/L-219 i članom 8 stav 1 Administrativnog uputstva (MUP) br. 09/2014 o povratku stranaca koji borave i legalno u Republici Kosovo, izdala je Nalog za prisilno udaljavanje g. Demir, koji je sproveden istog dana.

**G. Yusuf Karabina**, DAAM dana 23. marta 2018. godine je ukinuo dozvolu boravka na osnovu člana 91. stav 1, pod stav 1.4, stavovi 2, 3. i 4. Zakona br. 04/L-219 o strancima i članu 26 Administrativnog uputstva (MUP) br. 01/2014 o postupku izdavanja boravišne dozvole strancu i dozvole za rad. Dozvola boravka u slučaju g. Karabina je bila važeća do 3 avgusta 2022. godine. Dana 29. marta, Departman za migraciju i strane državljanine Policije Kosova, u skladu sa članovima 6, 97 i 99, stav 2 Zakona br. 04/L-219 i članom 8 stav 1 Administrativnog uputstva (MUP) br. 09/2014 o povratku stranaca koji borave i legalno u Republici Kosovo, izdala je Nalog za prisilno udaljavanje g. **Karabina**, koji je sproveden istog dana.

G. **Cihan Özkan**, DAAM dana 23. marta 2018. godine je ukinuo dozvolu boravka na osnovu člana 66. stav 1. pod stav 1.1, i člana 48 stav 1, pod-stav 1.6 Zakona br. 04 L-219 o strancima i člana 23 Administrativnog uputstva (MUP) br. 01/2014 o postupku izdavanja boravišne dozvole strancu i dozvole za rad. Dozvola boravka u slučaju g. **Özkan** bila važeća do 21. septembra 2018. godine. Dana 29. marta, Departman za migraciju i strane državljanine Policije Kosova, u skladu sa članovima 6, 97 i 99, stav 2 Zakona br. 04/L-219 i članom 8 stav 1 Administrativnog uputstva (MUP) br. 09/2014 o povratku stranaca koji borave i legalno u Republici Kosovo, izdala je Nalog za prisilno udaljavanje g. **Özkan**, koji je sproveden istog dana.

G. **Kahraman Demirez**, DAAM dana 23. marta 2018. godine je ukinuo dozvolu boravka na osnovu člana 91. stav 1, pod-stav 2, 3. i 4. Zakona br. 04/L-219 o strancima i članu 26 Administrativnog uputstva (MUP) br. 01/2014 o postupku izdavanja boravišne dozvole strancu i dozvole za rad. Dozvola boravka u slučaju g. **Demirez** je bila važeća do 23. februara 2021. godine. . Dana 29. marta, Departman za migraciju i strane državljanine Policije Kosova, u skladu sa članovima 6, 97 i 99, stav 2 Zakona br. 04/L-219 i članom 8 stav 1 Administrativnog uputstva (MUP) br. 09/2014 o povratku stranaca koji borave i legalno u Republici Kosovo, izdala je Nalog za prisilno udaljavanje g. Demirez, koji je sproveden istog dana.

**Osman Karakaya**, po DDAM, dozvola boravka je istekla dva meseca ranije i zahtev za produženje nije usvojen zbog procene nadležnog organa da predstavlja pretnju nacionalne bezbednosti. Dana 29. marta, Departman za migraciju i strane državljanine Policije Kosova, u skladu sa članovima 6, 97 i 99, stav 2 Zakona br. 04/L-219 i članom 8 stav 1 Administrativnog uputstva (MUP) br. 09/2014 o povratku stranaca koji borave i legalno u Republici Kosovo, izdala je Nalog za prisilno udaljavanje g. Karakaya, koji je sproveden istog dana.

6. Dana 29. marta 2018 godine, štampani i elektronski mediji objavili su vest da je Kosovska policija uhapsila i udaljila sa teritorije Republike Kosova šest turskih državljanina koji su u Republici Kosovo živeli na osnovu dozvole za stalni i privremeni boravak koje su izdate od strane Departmana za državljanstvo, azil i migracije (u daljem tekstu: „DDAM“).
7. Istog dana, mediji su objavili izjavu DDAM-a u kojoj se navodi: "*... mi kao nadležni organ, prilikom izvođenja dokaza, utvrdili smo da za dotične osobe postoji dovoljna zakonska osnova za preduzimanje mera za oduzimanje dozvole boravka na teritoriji Republike Kosovo iz razloga koji su utvrđeni zakonom o strancima, odnosno članom 6 zakona koji se odnosi na odbijanje ili oduzimanje dozvole boravka zbog okolnosti državne sigurnosti*", navodi se u saopštenju MUP-a.<sup>1</sup>
8. Dana 30 marta 2018. Godine, Departman za međunarodnu pravnu saradnju u krivičnim stvarima Ministarstva pravde obavestio je Ombudsmana da u ovom departmanu nije

---

<sup>1</sup> Vidi na: <http://www.gazetaexpress.com/lajme/keta-jane-6-shtetasit-qe-u-deportuan-me-kerkese-te-erdoganit-517803/>, (29. mart 2018. godine).

vođen postupak ekstradicije za lica koja su uhapšena i prisilno udaljena sa teritorije Republike Kosovo.

9. Dana 29. marta 2018. godine, Nacionalni mehanizam za sprečavanje torture (u daljem tekstu NMST) Ombudsmana tražio je od **Pritvornog** Centra za zadržavanja stranih lica (u daljem tekstu: PCS) da se informiše da li su pritvorni stranci privedeni u ovom centru. Nadležni službenik PCS obavestio je NMST da navedene osobe uopšte nisu poslate u ovaj centar<sup>2</sup>
10. Dana 29. marta 2018. godine, Ombudsman je putem elektronske pošte tražio od policije Kosova i DDAM da ga obavesti u vezi sa navedenim slučajem. Istog dana Nacionalni mehanizam za sprečavanje torture je posetio Regionalni pritvorni centar (RPC)<sup>3</sup> u Prištini gde je obavešten da se navedena privedena lica ne nalaze u ovom centru.
11. Dana 29. marta 2018. godine, Fondacija za novinare i pisce, (Journalists and Writers Foundation), putem zvanične e-pošte, izrazio je Ombudsmanu duboku zabrinutost i zatražio pomoć istog u vezi sa hapšenjem i deportacijom šest državljana sa teritorije Republike Kosovo .
12. Dana 29. marta 2018. godine, Kosovski mediji su objavili vest u kome se pozivaju na turski list "Hurriyet", u kome se navodi da je Kosovska obaveštajna agencija u saradnji sa turskom obaveštajnom službom izvršila uspešnu operaciju hapšenja navodeći osobe koje su uhapšene i proterane sa teritorije Republike Kosovo. Isti mediji su objavili i slike uhapšenih lica.“<sup>4</sup>
13. Dana 30. marta 2018. godine, NMST je posetio Regionalni centar pritvora (RCP) u Prištini i tom prilikom je monitoring ekipa vršila detaljnu inspekciju kako bi se potvrdilo da li se navedene osobe aktuelno drže, ili su držane dan ranije u tom centru. Monitoring ekipa je takođe proverila sve službene evidencije u Pritvorskom centru i ustanovila da se uhapšena lica ne nalaze u ovom centru i da isti uopšte nisu dovedeni tamo.
14. Dana 30. marta 2018. godine, NMST je održao službeni sastanak sa direktorom DDAM, a od ovog odeljenja dostavljene su kopije odluka DDAM-a o ukidanju dozvola boravka u Republici Kosovo za navedene osobe. Ovom prilikom, NMST je tražio od DDAM-a da dostavi NMST-u kopije dosijea svake uhapšene osobe.

---

<sup>2</sup> CZS (Centar za zadržavanje stranaca) po Zakonu o strancima, osobe koji su predmet prinudnog udaljavanja sa teritorije Republike Kosovo smeštaju se u ovom Centru.

<sup>3</sup> Osobe uhapšene od strane Policije Kosova se drže do 48 sati i u tom roku moraju biti poslani sudiji za prethodni postupak.

<sup>4</sup> Vidi na: <http://www.gazetaexpress.com/lajme/keta-jane-6-shtetasit-qe-u-deportuan-me-kerkese-te-erdoganit-517803/> (29.3.2018. godine)

15. Dana 30. marta 2018. godine, NMST putem zvanične e-mail poruke tražio je od Direkcije za migraciju i strance u okviru Kosovske policije da dostavi relevantna dokumenta u vezi sa hapšenjem i prisilnim udaljavanjem šest turskih državljana sa teritorije Republike Kosova.
16. Istog dana NMST je tražio sastanak sa nadležnim zvaničnicima Policije Kosova iz Opšte direkcije policije kako bi dobio relevantnu dokumentaciju i kako bi bio obavešten o postupcima koji su primenjeni u slučaju hapšenja, prisilnog udaljavanja i mesta gde se nalaze ove osobe. Sastanak nije ostvaren, ali je od NMST zahtevano da se sastanak zakaže putem pismenog zahteva.
17. Dana 30. marta 2018. godine, u 14:00 časova, Direkcija za migracije i strance je putem elektronske pošte prosledila NMST "Naloga za prisilno udaljenje" sa teritorije Republike Kosovo za šest turskih građana. Ovom prilikom NMST je takođe obavešten da su navedene osobe iz ove direkcije ispraćen neposredno i istog dana proterane u njihovu zemlju porekla.
18. Dana 30. marta 2018. Ombudsman je objavio Izjavu za javnost, u kome se između ostalog navodi: *“Ombudsman je izuzetno zabrinut zbog situacije nastale od dobijanja informacije o hapšenju šest turskih državljana, koji su ima dozvolu boravka u našoj zemlji. Uloženi su naponi da se obezbede zvanične informacije o mestu boravka i njihovom stanju, načinu hapšenja i činu deportacije u državu Tursku, ali to je bilo nemoguće tokom jučerašnjeg i današnjeg prepodneva. Nakon neprekidnog insistiranja Ombudsmana, Kosovska policija (KP), odnosno Direkcija za migracije i strance (DMS), danas, 30. marta 2018. godine, u 14:00 časova, objavila je informaciju da je DMS dana 29. marta 2018. godine, izdala šest Naloga za nasilno udaljavanje navedenih građana sa teritorije Republike Kosovo, u pravcu Turske. Izdanje ovih Naredbi za nasilno udaljavanje primenjeno je na osnovu Odluka Departmana za državljanstvo, azil i migracije (DDAM) MUP-a koje su izdate dana 23. marta 2018. godine, a prosleđene DMF-u 28. marta 2018. godine. Prema obaveštenju KP-a, navedeni građani su dana 29. marta 2018. godine pritvoreni i istog dana poslani na Međunarodnom aerodromu u Prištini, gde je izvršeno proterivanje u njihovu zemlju porekla. Tokom jučerašnjeg dana, Ombudsman se takođe obratio DDAM-u u Ministarstvu unutrašnjih poslova i tražio da sazna da li se navedene osobe drže u Centru za zadržavanje stranaca, ali je obavešten da oni nisu poslani tamo. U međuvremenu, tokom današnjeg dana, od istog Departmana dobili smo obaveštenje da je bilo Odluka o ukidanju boravišne dozvole lica ponaosob i da su dostavljene kopije ovih Odluka. Imajući u obzir osjetljivost i složenost slučaja, i konfuziju vlasti o liniji odgovornosti, Ombudsman je odlučio da Ex Officio otvori slučaj i da detaljno istraži postupke koji su preduzeti od strane javnih organa. Međutim, u ovoj fazi, Ombudsman tvrdi da su radnje koje su preduzete od strane javnih vlasti u suprotnosti sa međunarodnim standardima o ljudskim pravima i slobodama, koja su primenjiva u unutrašnjem pravnom sistemu Republike Kosovo. Evropska konvencija o ljudskim pravima i osnovnim slobodama i njeni protokoli izričito određuju proceduralne garancije vezane za deportaciju stranaca. U smislu člana 3, člana 6, člana 8 i člana 13 EKLJP-a, kao i Osnovnog načela ne-vraćanja (non-refoulement) prema Konvenciji o*



*izbeglicama iz 1951. godine, odgovornost o situaciji koja je nastala pada na nadležne državne organe. Pre svega, garancije člana 3. (zabrana mučenja i nečovečnog i ponižavajućeg postupanja) i člana 6 (pravo na pravično suđenje) EKLJP u demokratskim društvima ne mogu se ukinuti ili derogirati, čak ni u izuzetnim okolnostima.“*

19. Dana 30. marta 2018. godine, Ombudsman je putem zvanične elektronske pošte tražio od Kosovske obaveštajne agencije (KOA), da dostavi izveštaj o proceni i preporuka ove agencije u vazii sa navedenim licima.
20. Posle sastanka sa predstavnikom OAK-a, Ombudsman je obavešten da se tražena informacija svrstava kao klasifikovana, shodno članu 4, stav 1.3.1 Zakona br. 03/L-178, o klasifikaciji informacija i verifikaciji bezbednosti.
21. Shodno članu 22, stavu 2 ovog zakona: „Samo predsednik Republike Kosovo, Predsednik Skupštine Kosovo i Premijer Republike Kosovo su ovlašćeni da imaju uvid u klasifikovanim informacijama“.
22. U svakom slučaju u skladu sa članom 7 istog zakona, kaže se nadležnost za klasifikaciju ima samo javna institucija koja je proizvela informaciju. Stav 2 ovog člana propisuje da originalnu nadležnost za klasifikaciju imaju: predsednik Kosova; predsednik Skupštine Kosova; premijer; predsedavajući Saveta bezbednosti Kosova; direktor Obaveštajne agencije Kosova; generalni direktor Kosovske policije; komandant Bezbednosnih snaga Kosova.
23. Dana 30. marta 2018. godine, na zahtev advokata odbrane i sumnje članova porodice da se oni i dalje drže na prostorima aerodroma, monitoring ekipa NMST obavila je posetu Međunarodnom aerodromu u Prištini, s ciljem da se potvrdi da li se uhapšene osobe i dalje držane tamo. Uprkos insistiranju monitoring ekipe da imaju pristup prostoru i dokumentaciji, ekipi nije dozvoljen pristup, čime je onemogućeno vršenje službene dužnosti u skladu sa Ustavom Republike Kosovo i Zakonom o Ombudsmanu.
24. Dana 31. marta 2018. godine *Gazeta ekspres* objavila je članak u kome se poziva na izjave tužioca Reshat Millaku iz Specijalnog tužilaštva Republike Kosova, koji izjavljuje da su po ovom pitanju pre nekoliko dana dobili zahtev za izručenje od strane Ministarstva pravde Kosova.<sup>5</sup>
25. Dalje u ovom članku, navedeni tužilac je izjavio: "*Po ovom pitanju mi nismo pokrenuli istrage. Bio je zahtev za ekstradiciju, ali mi nismo postupili. Zahtev je prosleđen putem Ministarstva pravde Turske, našem ministarstvu pravde kod nas. Mi nismo postupili jer nismo videli da ima razloga za postupanje.*"
26. Dana 3. aprila 2018. godine, pravobranilac uhapšenih i prisilno udaljenih lica sa teritorije

---

<sup>5</sup> Gazeta Express, 31. mart 2018. godine, za više informacija vidi: <http://www.gazetaexpress.com/lajme/prokuroria-speciale-ne-refuzuam-ekstradimin-e-turqve-s-kemi-nisur-hetimet-518559/>, (5.4.2018. godine)

Republike Kosovo obavestio je Ombudsmana da Nalog Policije Kosova za nasilno udaljenje i Odluka DDAM-a o oduzimanju dozvola za boravak, nije dostavljena svojim klijentima, ni pravobraniocima.

27. Dana 4. aprila 2018. godine, Ombudsman je dočekaao na sastanku zvaničnike koledža "Mehmet Akif" koji su izrazili njihovu zabrinutost u vezi sa sudbinom njihovih kolega proteranih u Tursku, ali i o njihovoj sopstvenoj bezbednosti i bezbednosti njihovih članova porodice, izražavajući strah od proterivanja i predaje turskim vlastima.
28. Dana 4. aprila 2018. godine, Ombudsman je ponovo tražio od DDAM da mu dostave relevantnu dokumentaciju u vezi produženja dozvole boravka navedenih proteranih lica, kao što je tražio i tokom sastanka koji je održan dana 30. marta 2018. godine, oko 15:00 časova, DDAM je dostavio predstavniku Ombudsmana tražene dokumente.
29. Dana 5. aprila 2018. godine, predstavnici Ombudsmana održali su sastanak sa Specijalnim tužilaštvom Republike Kosovo u vezi tvrdnji da je na adresi ovog tužilaštva stigao jedan zahtev za ekstradiciju.
30. Gospodin Millaku (Glavni tužilac) obavestio je predstavnike Ombudsmana da je 27, odnosno 28 februara 2018.godine, Specijalno tužilaštvo primilo od Osnovnog suda u Prištini, dva zahteva od Ministarstva pravde Turske za izručenje dve osobe, koji su prosleđeni preko Ministarstva pravde Kosova, sa pratećim pismom, prvo greškom – prema g. Millaku, Osnovnom sudu u Prištini, dana 26. februara 2018. godine.
31. Prema g. Millaku iz spisa predmeta, vidi se da je Ministarstvo pravde Turske, preko svoje ambasade u Prištini, prosledilo Ministarstvu pravde Kosova zahtev za izručenje dva turska državljanina (g. Kahraman Demirez i g. Yusuf Karabina) sa prebivalištem na Kosovu, u vezi sa sumnjama da su izvršili terorističko krivično delo. Uvek prema tvrdnjam g. Millaku, ovi zahtevi, sa pratećim pismima Ministarstva pravde Kosova stigli su do Specijalnog tužilaštva i drugih zahteva nije bilo.
32. Prema g. Millaku, u ovim slučajevima oni postupaju na osnovu Zakona o međunarodnoj pravnoj saradnji u krivičnim stvarima. Oni su videli zahteve, ali su kao osnovu imali zakonske odredbe ovog Zakona, u kojima su predviđeni slučajevi, kada se pokrenu postupci za izručenje i slučajevi u kojima nije dozvoljena ekstradicija. Prema g. Millaku, pošto je javno bila poznata situacija o ljudskim pravima u Turskoj, a takođe i imajući u obzir pravni opis u kojim slučajevima nije dozvoljeno izručenje stranaca, oni nisu postupili.
33. Dana 6. aprila 2018, zastupnik Ombudsmana, zajedno sa službenicima Ureda Visokog komesara Ujedinjenih nacija za ljudska prava, sastao se sa članovima porodice turskih državljanina koji su silom udaljeni sa teritorije Republike Kosovo.



## Postupci u Kosovskoj policiji

34. Iz primljenih dokumenata Ombudsman primećuje da je Opšta direkcija Kosovske policije 29. marta 2018. godine izdala Nalog za nasilno udaljavanje na osnovu članova 6, 97 i 99, stav 2 Zakona o strancima br. 04/L-2019, i članom 8 stav 1 Administrativnog uputstva (MUP) br. 09/2014 o povratku stranaca koji borave ilegalno u Republici Kosovo.
35. U obrazloženju svakog naloga za prisilno udaljavanje za svako lice stoje isti razlozi. U svakoj odluci navodi se: [*njegov / njen boravak u Republici Kosovo može da predstavlja pretnju u vezi sa državnom bezbednošću i javnim redom...*].
36. U istim odlukama ističe se da se ovaj akt može osporiti žalbom Komisiji za razmatranje žalbi za strance u roku od 8 (osam) dana od dana prijema iste. Žalba se podnosi lično ili putem ovlašćenog pravnog lica. Takođe u odluci izričito se navodi da žalba ne zaustavlja izvršenje ove odluke.

## Pravni instrumenti koji se primenjuju u Republici Kosovo

### Ustav Republike Kosovo

37. Osnovna prava i slobode zagarantovana su Ustavom Republike Kosovo, kao najvišim pravnim i političkim aktom. Nekoliko međunarodnih konvencija relevantnih za zaštitu ljudskih prava uključene su u članu 22 Ustava Republike Kosovo, i imaju premoć, u slučaju sukoba, nad svim zakonskim odredbama i ostalim aktima javnih institucija u Republici Kosovo.<sup>6</sup>
38. Ustav Republike Kosovo u članu 27 izričito kaže:
- “Niko ne sme biti izložen mučenju, surovom neljudskom ili ponižavajućem postupanju.”<sup>7</sup>*
39. Dok član 29 [Pravo na Slobodu i Sigurnost] definiše kao u nastavku:
1. *Svakome se garantuje pravo na slobodu i sigurnost. Niko ne može biti lišen slobode izuzev zakonom predviđenih slučajeva i na osnovu odluke nadležnog suda, i to:*
    - (1) *nakon objavljivanja kazne zatvorom zbog krivičnog dela;*

---

<sup>6</sup> Ustav Republike Kosovo, član 22.

<sup>7</sup> Ustav Republike Kosovo, član 27.

(2) zbog opravdane sumnje da je lice izvršilo krivično delo, samo onda kada se lišavanje slobode smatra neophodnim za sprečavanje vršenja krivičnog dela i samo na veoma kratak period pre suđenja, na zakonom propisan način;

(3) radi vaspitnog nadzora maloletnog lica, ili radi njegovog/njenog privođenja nadležnom organu, na osnovu zakonitog naređenja;

(4) radi zdravstvenog nadzora lica, koje je zbog bolesti, opasno po društvo;

(5) zbog ilegalnog ulaska u Republiku Kosovo, ili nakon zakonite naredbe o udaljenju ili ekstradiciji.

40. Član 29, stav 2 Ustava Republike Kosovo, izričito kaže:

*„Lice lišeno slobode se odmah, na njegovom maternjem jeziku ili jeziku koje ona/on razume, obaveštava o razlogu hapšenja. Pismeno obaveštenje o razlozima hapšenja, se podnosi što je pre moguće. Svako lice koje je lišeno slobode bez sudske odluke se u roku od četrdeset osam (48) sati mora izvesti pred sudiju, koji odlučuje o njegovom/njenom pritvoru ili oslobađanju. Pritvoreno lice ima pravo da mu se sudi bez odlaganja, ili na slobodu do suđenja, osim ako sudija smatra da je lice opasno po zajednicu ili smatra da postoji rizik od njegovog/njenog bekstva pre suđenja.“*

41. Član 29, stav 3: *„Lice koje je lišeno slobode, se bez odlaganja treba obavestiti da ima pravo na nedavanje izjave i pravo na zaštitu, po svom izboru, i ima pravo da bez odlaganja obavesti tu osobu po svom izboru.“*

42. Član 29, stav 4: *„Lice koje je lišeno slobode hapšenjem ili pritvorom, ima pravo na pravnu pomoć, kako bi se ocenila zakonitost hapšenja ili pritvaranja. Odluku će doneti sud u vrlo kratkom roku i ukoliko je hapšenje ili pritvor nezakonito, narediće se oslobađanje lica.“*

43. Član 29, stav 5: *„Svako ko je žrtva hapšenja ili pritvora, koje nije u skladu sa odredbama ovog Člana, ima pravo na kompenzaciju, na zakonom propisan način.“*

44. Član 29, stav 6: *„Lice koje služi kaznu, ima pravo da se žali na uslove hapšenja, na zakonom propisan način.“*

45. Član 30, Ustava Republike Kosovo garantuje prava optuženih lica. Prema ovom članu opštuzena lica uživaju prava kao u nastavku:

(1) da se odmah, na jeziku koji razume, obavesti o prirodi i razlozima optužbe pokrenute protiv njega/nje;

(2) da se obavesti o svojim pravima, na osnovu zakona;

(3) da ima dovoljno vremena i sredstava za pripremanje svoje odbrane;

(4) da dobije besplatnu pomoć prevodioca, ako ne govori ili ne razume jezik na kojem se sprovodi suđenje;

(5) pravo na branioca kojeg odabere, da slobodno komunicira sa istim i, ako nema dovoljno sredstava, ovu pomoć dobije besplatno;

(6) da se ne primorava da svedoči protiv sebe ili prizna krivicu.

46. Takođe Ustav Republike Kosovo štiti pravo na pravično i nepristrasno suđenje, kao i pravo na pravno sredstvo.<sup>8</sup>

#### **Zakon br. 04/L-219 o strancima**

47. Cilj ovog zakona je da reguliše ulazak, kretanje, prebivalište i zapošljavanje stranaca na teritoriji Republike Kosovo.<sup>9</sup> Turski državljani proterani sa teritorije Republike Kosovo bili su opremljeni dozvolama za stalno i privremeno boravišnu.

48. Član 91, Zakona br. 04/L-219 o strancima predviđa situacije kada se strancu oduzima dozvola boravka. Prema ovom članu, boravišna dozvola za strance prestaje ako: *postoji zabrana ulaska i boravka u Republici Kosovo, boravi van Republike Kosova bez prekida više od godinu dana; utvrđeno da je svesno dao neistinite podatke ili više puta skrivao namere i okolnosti koje su bile od značaja za njegov stalni boravak; predstavlja opasnost za javni red, državnu bezbednost i javno zdravlje; ako to čini po ličnom zahtevu*

49. Dalje u stavu 2, člana 91, izričito se ističe da nadležni organ za donošenje odluke za ukidanje stalnog boravka je DDAM. Dok prema stavu 3, Odluka o ukidanju stalne boravišne dozvole može se izdati bez saslušanja stranca

**50. Protiv odluke o ukidanju stalne boravišne dozvole ne može se podneti žalba, međutim, može se pokrenuti administrativni spor na Osnovnom Sudu.**<sup>10</sup>

51. Član 98 Zakona br. 04/L-219 o strancima definiše način i instituciju kojoj stranac koji je predmet Naloga za prisilno udaljavanje može podneti žalbu. Prema ovom članu: *“Stranac ima pravo na žalbu Komisiji za žalbe, u roku od osam (8) dana od dana prijema naredbe za nasilno udaljavanje. Komisija mora da reši problem u roku od petnaest (15) dana od dana prijema žalbe. Žalba na rešenje o udaljavanju silom, ne obustavlja izvršenje naredbe udaljavanja silom.”*

52. U stavu 2 istog člana izričito se kaže: *“U slučajevima kada stranac nije zadovoljan odlukom Komisije za žalbe, on/ona može pokrenuti upravni spor u Centralnom udu, u roku od osam (8) dana od dana prijema odluke. ud mora da reši pitanje iz ovog stava, u*

---

<sup>8</sup> Ustav Republike Kosovo, član 31 [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje], član 32 [Pravo na pravno sredstvo]

<sup>9</sup> Zakon br. 04/L-219 o strancima, član 1.

<sup>10</sup> Zakon br. 04/L-219 o strancima, član 91, stav 4.

*roku od šezdeset (60) dana od dana prijema žalbe.”*

### **Procedure za sprovođenje naredbe za udaljenje**

53. Članom 99. Zakona o strancima propisano je da je DDAM nadležni departman koji izdaje nalog za deportaciju, a ovu naredbu sprovodi Granična policija koja u smislu ovog člana Zakona o strancima preduzima sledeće mere: *će preduzeti mere za zadržavanje stranca u pritvorskom centru, ili primenu privremenih mera utvrđenih u ovom zakonu dok se izvrši naredba za prinudno udaljavanje; uzeti otiske prstiju i dlanova od ruku stranca, i uzima bimoetrijske podatke i fotografiju; upisuje naredbe za udaljavanje u relevantnim bazama podataka, navode i dužinu zabrane za ulazak u Republici Kosova i granični prelaz na kome se stranac udaljava; inicira kod nadležnih institucija predviđene mere za opremanje stranca sa papirima putovanja, putnom kartom i osigura njegov povratak u zemlju porekla.*
54. Dok je u stavu 2, člana 99. Zakona o strancima izričito propisano da se nalog udaljavanja vrši odmah, u slučaju da stranac predstavlja opasnost za javni poredak i nacionalnu bezbednost.
55. **Kao što je navedeno u stavu 9 ovog izveštaja, na dan hapšenja i proterivanja turskih državljana, Ombudsman je obavešten da oni nisu poslani u Centar za zadržavanje stranaca.**

### **Zakon br. 04/L-213 o međunarodnoj pravnoj saradnji u krivičnim pitanjima**

56. Član 18 Zakona br. 04/L-213 o međunarodnoj pravnoj saradnji u krivičnim pitanjima predviđa da procedura za izručenje počinje na osnovu pisanog zahteva koji je upućen ministarstvu.
57. Član 1 ovog Zakona izričito definiše svrhu zakona; *“Ovaj zakon uređuje uslove i procedure koje se odnose na pružanje međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima, između Republike Kosove i drugih zemalja osim ako drugačije nije predviđeno međunarodnim ugovorima.”*
58. Dalje, u članovima 14, 15, 16 i 17, zakon eksplicitno definiše slučajeve kada izručenje nije dozvoljeno. Član 14 stav 1, izričito kaže: *“Izručenje se ne dozvoljava ukoliko je krivično delo koje je predmet zahteva političko krivično delo ili delo povezano sa političkim krivičnim delom.”*
59. Član 15: *“Izručenje se ne dozvoljava za krivična dela prema vojnom zakonu, koja nisu krivična dela prema redovnom krivičnom zakonu.”*
60. Član 16 stav 1 (Smrtna kazna i kazna doživotnoga zatvora): *“Izručenje nije dozvoljeno za krivična dela koja su prema državi molilji kažnjiva smrtnom kaznom, osim ukoliko država*

*molilja daje garancije koje se smatraju dovoljnim da smrtna kazna neće biti izrečena ili izvršena.”*

61. Član 16 stav 2: *„Izručenje se ne može dozvoliti ukoliko je krivično delo na kojem se zasniva zahtev, prema državi molilji kažnjivo doživotnom kaznom zatvora ili drugom doživotnom zatvorskom sankcijom, ili ako je traženo lice osuđeno na tu kaznu i nema revizije kazne ili sankcije bilo na zahtev ili proprio motu nakon perioda od, ne duže od dvadeset (20) godina.”*
62. Član 17, izričito predviđa slučajeve kada se izručenje odbija na osnovu klauzole nediskriminacije i standarda ljudskih prava. Stavom 1, ovog člana predviđeno je: *„Izručenje nije dozvoljeno ukoliko ima osnovanih razloga da se veruje da zahtevom za izručenje podnetim u cilju krivičnog gonjenja ili kažnjavanja lica zbog njegove/njene rase, vere, pola, nacionalnosti, političkih mišljenja, etničke pripadnosti, jezika, invaliditeta, seksualnih orijentacija ili udruživanja u bilo koju društvenu grupu ili položaja lica u društvu, može biti naneta šteta zbog bilo kojeg od ovih razloga.”*
63. Član 17, stav 2 zabranjuje izručenje: *“Izručenje nije dozvoljeno ukoliko ima osnovanih razloga da se veruje da lice čije se izručenje traži može da bude podvrgnuto mučenju ili svirepom, nečovečnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju.”ž*
64. Član 17, stav 3: *“Izručenje nije dozvoljeno ukoliko postoje razlozi da se veruje da licu, u državi molilji neće biti obezbeđene minimalne garancije na pravično suđenje, kako je predviđeno Ustavom Republike Kosovo.”*
65. Dok član 17, stav 6, izričito propisuje: *“Izručenje nije dozvoljeno iz bilo kog drugog osnovanog razloga koji bi se smatrao kršenjem međunarodnog prava ili drugih standarda ljudskih prava.”*

### **Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima**

66. Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima, koju su Ujedinjene nacije usvojile 1948. godine, jedan je od međunarodnih instrumenata za zaštitu ljudskih prava, koji je uključen u članu 22 Ustava Republike Kosovo. Član 5 ove deklaracije izričito kaže: *"Niko se ne sme podvrgnuti mučenju ili svirepom, nečovečnom ili ponižavajućem postupku ili kažnjavanju".*
67. U članu 8, definiše se: *„Svako ima pravo na delotvorni pravni lek pred nadležnim nacionalnim sudovima protiv dela kojima se krše osnovna prava koja su mu priznata ustavom ili zakonima.”*
68. Član 9: *“Niko ne sme biti proizvoljno uhapšen, pritvoren, niti proteran.”*
69. Član 10: *“Svako ima potpuno jednako pravo na pravično javno suđenje pred nezavisnim i nepristrasnim sudom koji će odlučiti o njegovim pravima i obavezama, i o osnovanosti svake*

*krivične optužbe protiv njega.”*

### **Konvencija protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni i postupaka**

70. Član 3, stav 1: *“Niti jedna država članica neće protjerati, vratiti niti izručiti osobu drugoj državi ako postoje ozbiljni razlozi za sumnju da može biti podvrgnuta torturi.”*
71. Član 3 stav 2: *“Da bi utvrdili postojanje takvih razloga, nadležni će organi voditi računa o svim relevantnim okolnostima, uključujući, eventualno postojanje niza sistemskih, ozbiljnih, očitih ili masovnih povreda prava čovjeka u toj državi.”*

### **Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima**

72. Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima takođe je jedan od važnih međunarodnih instrumenata za zaštitu ljudskih prava koji je inkorporiran u članu 22 Ustava Republike Kosovo i koji je deo pravnog i ustavnog sistema zemlje.
73. Član 7 ovog Pakta izričito predviđa: *“Niko ne može biti podvrgnut mučenju niti okrutnom, nečovječnom, ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju. Posebno je zabranjeno podvrgavanje nekog lica medicinskim ili naučnim opitima bez njegovog slobodnog pristanka.”*
74. Član 9, stav 1: *“Svako ima pravo na slobodu i ličnu sigurnost. Niko ne može biti samovoljno uhapšen ili pritvoren. Niko se ne može lišiti slobode osim iz razloga i u skladu sa postupkom u zakonu predviđenim.”*
75. Član 9, stav 2: *“Svako ko je uhapšen biće u trenutku hapšenja obaviješten o razlozima hapšenja i u najkraćem roku će mu se saopćiti bilo kakva optužba protiv njega.”*
76. Član 13: *“Stranac koji se zakonito nalazi na teritoriji jedne države članice ovog Pakta može iz nje biti protjeran samo u vezi sa izvršenjem odluke donete u skladu sa zakonom i, ako se viši razlozi nacionalne sigurnosti tome ne protive, on mora imati mogućnosti da istakne razloge protiv njegovog proterivanja i da se od strane nadležne vlasti ili jednog ili više lica naročito označenih za to njegov slučaj preispita, u koju će svrhu on imati zastupnika.”*

### **Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i Protokoli iste**



77. Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu "EKLJP"), kao jedan od najvažnijih međunarodnih instrumenata za zaštitu ljudskih prava takođe je deo sistema ustavnog i pravnog sistema u Republici Kosovo i ima premoć, u slučaju sukoba, nad svim zakonskim odredbama i ostalim aktima usvojenih od strane javnih institucija u Republici Kosovo.

78. Član 5, stav 2 EKLJP izričito kaže: „Svako ko je uhapšen biće odmah i na jeziku koji razume obavešten o razlozima za njegovo hapšenje i o svakoj optužbi protiv njega.”

79. Član 3 EKLJP: „Niko ne sme biti podvrgnut mučenju, ili nečovečnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju.

80. Član 1, stav 1 Protokola 7 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda izričito kaže:

1. Stranac koji zakonito boravi na teritoriji jedne države ne može se iz nje proterati, osim na osnovu odluke donete u skladu sa zakonom, i ima pravo:

(a) da iznese razloge kojima osporava proterivanje;

(b) da se njegov slučaj preispita; i

(c) da u tu svrhu bude zastupljen pred nadležnim organom ili licem ili licima koja taj organ odredi.

## **Procena Ombudsmana**

81. Ombudsman primećuje da su u sadašnjem slučaju nadležni organi preduzeli mere za prisilno udaljenje navedenih stranaca bez koordinacije između institucija na osnovu svojih mandata i u nedostatku transparentnosti, što je glavni princip dobrog upravljanja u jednoj zemlji

82. Iz dosadašnjih prikupljenih informacija jasno je da su navedene osobe prisilno udaljene sa teritorije Republike Kosovo da bi se predale turskim policijskim organima, koji su ih odmah uhapsili i optužili za vršenje krivičnog dela terorizma.

83. Prema članu 3.1.26 Zakona br. 04/L-219 o strancima, prisilno udaljenje je definisano kao "izvršenje obaveze proterivanja, odnosno fizički prevoz van Republike Kosova".

84. Takođe, sa sastanka predstavnika Ombudsmana sa glavnim tužiocem Specijalnog tužilaštva Republike Kosova, proizilazi da je Specijalno tužilaštvo primilo od Osnovnog suda Prištine, dva zahteva od Ministarstva pravde Turske, za izručenje dva lica, koja su izručena zajedno sa drugima, a ovi zahtevi su prosleđeni preko Ministarstva pravde

Kosova, sa pratećim pismom, dana 26. februara 2018. godine.

85. Dalje prema Glavnom tužiocu Ministarstvo pravde Turske, preko svoje ambasade u Prištini, prosledilo Ministarstvu pravde Kosova zahtev za izručenje dva turska državljanina (g. Kahraman Demirez i g. Yusuf Karabina) sa prebivalištem na Kosovu, u vezi sa sumnjama da su izvršili terorističko krivično delo.
86. Ombudsman procenjuje da je u takvim slučajevima, trebalo da se primene postupci izručenja predviđeni Zakonom br. 04/L-213 o međunarodnoj pravnoj saradnji u krivičnim stvarima. Ovaj zakon jasno određuje procedure, obaveze i radnje koje nadležni organi mogu i trebaju preduzeti do odluke o izručenju osobe na osnovu zahteva koji je podnet od strane druge država.
87. Na ovaj način prognanima je uskraćeno pravo da budu saslušani i suđeni od strane nadležnog javnog organa. Ovo pravo je takođe garantovano Ustavom Republike Kosovo, Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima, Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i osnovnim slobodama, njenim dodatnim protokolima, Paktom o građanskim i političkim pravima, kao i sa sudskom praksom ESLJP. Svi ovi međunarodni instrumenti su deo ustavnog i pravnog sistema Republike Kosovo i imaju premoć nad domaćim odredbama i zakonima u slučaju sukoba.
88. Na dan hapšenja, nadležni organ koji ima mandat da liši lica slobode, Kosovska policija, nije bila u stanju, ili nije želela da daje konkretne informacije o tome gde su se nalazila lica, o kojima su štampani i elektronski mediji izjavili da su uhapšena. Štaviše, takva informacija je uskraćena i Ombudsmanu, čiji je mandat zaštita prava osnovnih i sloboda, naročito uhapšenih lica koji se smatraju ugroženim kategorijama, obzirom da se u slučaju hapšenja oni uvode potpuno pod kontrolom.
89. Takođe, na dan hapšenja, proteranim licima su u potpunosti uskraćena osnovna prava zagarantovana Ustavom Republike Kosovo, Zakonom o policiji i svim međunarodnim standardima za zaštitu prava uhapšenih lica. Ova prava su: pravo da imaju advokata, pravo da imaju doktora i pravo da obaveste porodicu ili bilo koju osobu po njihovom izboru o činjenici da su lišeni slobode. Ova prava smatraju se kao osnovna garancija od zaštite od fizičkog zlostavljanja.
90. I Evropski komitet za sprečavanje mučenja, u ustanovljenim standardima, ova osnovna prava smatra kao glavnom garancijom protiv fizičkog zlostavljanja uhapšenih lica.<sup>11</sup>

---

<sup>11</sup> Evropski komitet za sprečavanje mučenja, Drugi Izveštaj, objavljen 1992. godine, u: <https://rm.coe.int/16806cea2f>, (5.4.2018. godine)

91. Potpuno uskraćivanje ovih prava dovode uhapšenu osobu u rizičnu situaciju da bude podvrgnut vršenju mučenja ili fizičkog zlostavljanja. Na dan hapšenja, ni branioci, ni članovi porodice uhapšenih nisu bili obavješteni o mestu gde su se nalazila uhapšena lica.
92. Odluke o nasilnom udaljavanju sa teritorije Republike Kosovo i ukidanju dozvola boravka nisu dostavljene prisilno udaljenim licima ni njihovim braniocima. Ombudsman ponovo ponavlja, kao i u drugim slučajevima, da je poricanje prava na ostvarivanje pravnih lekova ozbiljno kršenje ljudskih prava zagantovanih Ustavom Republike Kosovo, važećim zakonima i svim međunarodnim standardima za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

### Sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP)

93. Član 53 Ustava Republike Kosovo definiše: “*Osnovna prava i slobode zagantovana ovim Ustavom se tumače u saglasnosti sa sudskom odlukom Evropskog suda za ljudska prava.*”
94. Evropski sud za ljudska prava izričito i eksplicitno tvrdi da države ni u kojim okolnostima ne mogu proterati stranca na teritoriji države, u kojoj on može biti izložen riziku od fizičkog mučenja i zlostavljanja. Sud je naglasio da je ova zabrana iz člana 3 Konvencije apsolutna i da se primjenjuje i „*za vreme rata ili drugih javnih vanrednih stanja koje ugrožavaju naciju.*“
95. Takođe, u slučaju *Saadi protiv Italije*, Veliko veće Evropskog suda za ljudska prava jednoglasno potvrđuje apsolutni karakter zabrane mučenja, nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja zagantovanog članom 3 EKLJP. U konkretnom slučaju, ESLJP je presudio da odluka italijanske vlade da deportuje osumnjičenog za terorizam u Tunis, gde bi se suočio sa realnim rizikom mučenja predstavlja kršenje člana 3 EKLJP.<sup>12</sup>
96. Bez obzira na odstupanje iz člana 15 (2) EKLJP o svakoj derogaciji od člana 3, odluka Suda je važna u smislu tvrdnji nekih država da od događaja septembra 2001. godine kao rezultat nastojanja da se obezbedi sigurnije okruženje za građane i za borbu protiv međunarodnog terorizma, zaštita nekih osnovnih prava treba da se uravnoteži u odnosu na uznemirenja o nacionalnoj bezbednosti.

---

<sup>12</sup>Evropski sud za ljudska prava, veliko Veće *Saadi k. Italisë*, Application no. [37201/06](#), 28 februar 2008. godine, na:

<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22respondent%22:%5B%22ITA%22%5D,%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22,%22DECGRANDCHAMBER%22%5D,%22violation%22:%5B%223%22%5D,%22itemid%22:%5B%22001-85276%22%5D%7D>, (4.4.2018)



podvrgnut mučenju, nehumanom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju iz diskriminatornih razloga.

102. Međutim, Ombudsman primećuje da stav 2, člana 100, Zakona br. 04/L-219 o strancima lišava stranca garancije da ne bude proteran u zemlji u kojoj može biti podvrgnut mučenju, fizičkom zlostavljanju i ozbiljnom ograničenju drugih prava, pozivajući se na razloge nacionalne bezbednosti. Ovaj stav izričito kaže:

*“Izuzetno, stranac može biti udaljen iako ispunjava uslove iz stava 1. ovog člana, ako boravak 42 ugrožava javni red i bezbednost, kao i ako predstavlja pretnju za državnu bezbednost.”*

103. Ombudsman procenjuje da ova odredba Zakona br. 04/L-219 o strancima stvara puno prostora za proizvoljno postupanje države i nije u skladu sa Ustavom Republike Kosovo i drugim međunarodnim instrumentima za ljudska prava koji su deo pravnog i ustavnog sistema u našoj zemlji, kao i sa sudskom praksom EKLJP.

104. Ombudsman je mišljenja da vlasti Republike Kosovo koje su proterale navedene strance nisu uopšte procenile koje su garancije protiv fizičkog zlostavljanja i mučenja u njihovoj zemlji porekla, dakle u Tursku.

## **Izveštaj međunarodnih organizacija o stanju ljudskih prava u Turskoj**

### **Izveštaj “Amnesty International” 2017/2018<sup>16</sup>**

105. Ombudsman primećuje da *Amnesti International* u ovom izveštaju izveštava da je situacija vanrednog stanja proglašeno 2016. godine, nakon pokušaja državnog udara, stvorila prostor za kršenja ljudskih prava. Prema *Amnesti International*-u, opozicija se gasi bez milosti u slučaju novinara, političkih aktivista i branitelja ljudskih prava, i dalje se nastavlja sa prijavljivanjem slučajeva mučenja, ali manje nego u prvim nedeljama pokušaja državnog udara jula meseca 2016. godine.

106. *Amnesti International* dalje navodi da je delotvorno istraživanje kršenja ljudskih prava sprečeno zbog široko rasprostranjene nekažnjivosti. Vanredno stanje koje je proglašeno nakon pokušaja državnog udara utrla put nezakonitim ograničenjima ljudskih prava i omogućilo vladi usvajanje zakona ne podvrgavajući se parlamentarnom i pravosudnom nadzoru.

---

<sup>16</sup> Amnesty International Report 2017/2018, Turkey, na:  
<https://www.amnesty.org/download/Documents/POL1067002018ENGLISH.PDF>, (4.4.2018)

107. Prema ovom izveštaju, više od 50.000 ljudi se držalo u pritvoru po optužbama vezanim za članstvo u organizaciji FETÖ, koju turske vlasti krive za pokušaj državnog udara 2016. godine. Izveštaj naglašava ozbiljna kršenja slobode izražavanja, pritvaranje preko 100 novinara, zatvaranje 10 branitelja ljudskih prava, kršenja prava na slobodu javnog okupljanja.
108. Na osnovu dekreta za vanredno stanje, zaposleni u javnom sektoru suočeni su sa masovnim otpuštanjem na osnovu navoda o neodređenim vezama sa terorističkim grupama. Skoro 20.000 zaposlenih je otpušteno sa posla tokom godine, čime se broj otpuštenih sa posla u javnom sektoru jula 2016. godine povećao na 107.000.
109. Dalje, *Amnesti International* izražava ozbiljnu zabrinutost zbog činjenice da turske vlasti i dalje odbijaju da objavljuju Izveštaj Evropskog komiteta za prevenciju torture o poseti Turskoj 2016. i 2017. godine.<sup>17</sup>
110. *Amnesti International* takođe navodi da ne postoji delotvoran Nacionalni preventivni mehanizam koji ima mandat da prati mesta u kojima se drže osobe lišene slobode. Prema izveštaju, nije bilo statističkih podataka o istrazi o navodima o mučenju i nije bilo dokaza da su ovi navodi efikasno istraženi.

### **Kancelarija Visokog komesara UN za ljudska prava**

#### **Izveštaj o uticaju vanrednog stanja u ljudskim pravima u Turskoj za period januar-decembar 2017. godine<sup>18</sup>**

111. U izveštaju Visokog komesara za ljudska prava SBO-a o uticaju vanrednog stanja u Turskoj u oblasti ljudskih prava za period januar/decembar 2017, stav 2 izvodnog rezimea glasi: "*Kancelarija Visokog komesara UN za ljudska prava priznaje složenu situaciju sa kojom se Turska suočava navodeći pokušaj državnog udara 15. jula 2016. godine. Ipak, Kancelarija Visokog komesara je ozbiljno zabrinuta zbog štetnih efekata na uživanje ljudskih prava kao posledica brojnih mera preduzetih nakon proglašenja vanrednog stanja*"
112. Dalje, u stavu 3, izveštaja navodi se da je 21. jula 2016. godine, turska vlada obavestila generalnog sekretara UN o odstupanju od nekih svojih obaveza koje proizlaze iz potpisivanja Pakta o građanskim i političkim pravima, odnosno članova 2, 3, 9, 10, 12,

---

<sup>17</sup> Više detalja tome, vidi na ueb stranici Evropskog Komiteta za sprečavanje torture, gde se navodi da izveštaji o posetama Turskoj tokm 2016 i 2017. godine, još nisu objavljeni: <https://www.coe.int/en/web/cpt/turkey>, (5.4.2018)

<sup>18</sup> Kancelarija Visokog komesara UN o Ljudskim pravima za Tursku, na: [http://www.ohchr.org/Documents/Countries/TR/2018-03-19\\_Second\\_OHCHR\\_Turkey\\_Report.pdf](http://www.ohchr.org/Documents/Countries/TR/2018-03-19_Second_OHCHR_Turkey_Report.pdf), (5.4.2018)



13, 14, 17, 19, 21, 22, 25, 26 i 27.

113. Prema ovom izveštaju, 21. jula 2016. godine proglašeni su dekreti za vanredno stanje, zaobilazeći parlamentarni nadzor i izbegavajući žalbu pred Ustavnim sudom. U stavu 7, izveštaja je naglašeno: "*Pouzdana informacije prikupljene od strane Kancelarije visokog komesara UN govore o uplitanju izvršne vlasti u rad pravosuđa, ograničenju parlamentarnog nadzora nad izvršnom ogranku Vlade; proizvoljno masovno otpuštanje državnih službenika i zaposlenih u privatnom sektoru; proizvoljno zatvaranje organizacija civilnog društva; uključujući zatvaranje poznatih nevladinih organizacija za zaštitu ljudskih prava i medija; proizvoljno hapšenje ljudi na osnovu mera koje su preduzete kao rezultat vanrednog stanja; upotrebu torture i fizičkog zlostavljanja tokom pritvora; ograničenje prava na slobodu izražavanja i kretanja; proizvoljna eksproprijacija privatne imovine; i korišćenje metoda kolektivnog kažnjavanja, čiji su cilj članovi porodica pojedinaca za koje se sumnja da su počinili krivična dela u situaciji vanrednog stanja.*"

114. **Prema tome, Ombudsman ocenjuje da vlasti Republike Kosova proterivajući iste, njih je izložila realnoj opasnosti da budu fizički zlostavljani, mučeni i ozbiljnom riziku za ozbiljna kršenja drugih prava zagarantovanih međunarodnim instrumentima za zaštitu ljudskih prava.**

115. Kao rezultat toga, u ovom slučaju Ombudsman smatra da su nadležni organi u ovom predmetu prekršili:

- Član 29 stav 2,3, i 4 Ustava Republike Kosovo [Pravo na Slobodu i Sigurnost], Član 31 [Pravo na Pravično i Nepristrasno Suđenje], Član 32 [Pravo na Pravno Sredstvo]
- Član 14, stav 1, Član 15, Član 16 stav 1 i 2, Član 17, stav 2 i 6 Zakona br. 04/L-2130 međunarodnoj pravnoj saradnji u krivičnim pitanjima.
- Član 8 i 10 Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima
- Član 9, stav 1 i 2, Član 13 Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima
- Član 5, 6, Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda
- Član 1 stav 1 Protokola 7 Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda
- Član 3 stav 1 I stav 2 Konvencije protiv mučenja i drugih okrutnih, nečovečnih i ponižavajućih postupaka ili kazni

## Preporuke Ombudsmana

Na osnovu ovih konstatacija, a u skladu sa članom 135, stav 3 Ustava Republike Kosovo i člana 18 stav 1 tačka 7 Zakona br. 05/L-019 o Ombudsmanu, Ombudsman preporučuje:

### Ministarstvu unutrašnjih poslova i Ministarstvu pravde

- Prilikom procene statusa stranaca u našoj zemlji da se pažljivo primene sve garancije i procedure zagarantovane Ustavom Republike Kosova i Međunarodnim konvencijama, bilo o izdavanju dozvole boravka, bilo o oduzimanju dozvole ili ekstradiciji.

### Ministarstvu unutrašnjih poslova

- *Da izričito obavestava svoje osoblje o ustavnim i zakonskim ovlašćenjima Ombudsmana u vezi sa nenajavljenim pristupom bilo kom mestu i bilo kom vremenu na mestima gde se drže ili se mogu držati lica koja su lišena slobode.*
- *Da Vlada Republike Kosovo odobri odgovarajuću naknadu za nematerijalnu štetu kao izraz dobre volje i priznavanje kršenja ljudskih prava u duhu člana 41, EKLJP.*

U skladu sa članom 132, stav 3 Ustava Republike Kosovo („Bilo koji drugi organ ili institucija, koja sprovodi legitimnu vlast u Republici Kosovo je dužna da odgovori na zahteve Ombudsmana i da mu/joj predstavi sva dokumenta i informacije koje su od njega zatražena u saglasnosti sa zakonom“) i člana 28 Zakona br. 05/L-019 o Ombudsmanu („Autoriteti, kojima je Ombudsman uputio preporuke, zahtev ili predlog za preduzimanje konkretnih mera, [...] treba da odgovore u roku od trideset (30) dana. Odgovor treba da sadrži razloge u pisanoj formi o preduzetim radnjama u vezi navedenog pitanja“), ljubazno vas molimo da nas informišete o radnjama koje ćete preduzeti u vezi sa ovim pitanjem.

S poštovanjem,

Hilmi Jashari  
Ombudsman